

THERAPLAY®

DE HANDLEIDING VOOR BEHANDELAARS

VIVIEN NORRIS EN DAFNA LENDER

Vertaling van: Vivien Norris & Dafna Lender (2020). *Theraplay®. The Practitioner's Guide*. Londen/Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers. www.jkp.com

Copyright © Vivien Norris en Dafna Lender 2020

Auteursrecht Woord vooraf © Phyllis Booth 2020

Disclaimer: Protocollen voor klinische praktijken veranderen na verloop van tijd en geen enkele techniek of aanbeveling is gegarandeerd veilig of effectief onder alle omstandigheden. De informatie en begeleiding in dit boek is bedoeld als hulpmiddel voor professionals die werkzaam zijn op het gebied van psychotherapie en geestelijke gezondheid en is geen vervanging voor de juiste training en begeleiding. Noch de uitgever, noch de auteurs en de vertaler kunnen de volledige nauwkeurigheid, werkzaamheid of geschiktheid van een bepaalde aanbeveling in alle opzichten garanderen.

Theraplay® - de handleiding voor behandelaars

Vivien Norris en Dafna Lender

Tekstbewerking van de vertaling: Bettie Sleeuw & Ine van Schaik

ISBN 978 90 8560 383 2

NUR 770 / THEMA JMC

© 2026 Uitgeverij SWP Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

INHOUD

Woord vooraf door Phyllis Booth	13
Voorwoord bij de vertaling door Bettie Sleeuw	20
DEEL 1. INLEIDING	
Hoofdstuk 1. Inleiding	22
Hoofdstuk 2. Theraplay®-richtlijnen	27
DEEL 2. THERAPLAY IN DE PRAKTIJK	
Hoofdstuk 3. Intake	68
Hoofdstuk 4. MIM: afname, terugkoppeling naar ouders en ouder-oefensessie	84
Hoofdstuk 5. Theraplay®-sessies	117
Hoofdstuk 6. Theraplay®-sessies met kinderen	139
Hoofdstuk 7. Werken met ouders	181
Hoofdstuk 8. Complexe ouders	211
Hoofdstuk 9. Theraplay®-missers & blunders	240
DEEL 3. THERAPLAY®-PRACTITIONER WORDEN	
Hoofdstuk 10. Ontwikkelingsfasen van een Theraplay®-practitioner	250
Hoofdstuk 11. Veelvoorkomende belemmeringen	272
Hoofdstuk 12. Het Theraplay® Supervisieproces: een reis van je leven	282
DEEL 4. VOORBEELDEN VAN INGEVULDE SUPERVISIEFORMULIEREN	
Hoofdstuk 13. Voorbeeld analyseformulier Marschak Interactie Methode (MIM)	301

Hoofdstuk 14. Voorbeeld supervisieformulier Theraplay®-ouder-kind-speelsessie	315
Hoofdstuk 15. Voorbeeld supervisieformulier Theraplay®-eindevaluatie	322
Hoofdstuk 16. Voorbeeld evaluatieformulier (fundamentele zelfbeschrijving) per dimensie	329

DEEL 5. BRONNEN

Hoofdstuk 17. Wat is Theraplay®? Een korte handleiding voor ouders	334
Hoofdstuk 18. Theraplay® en sensorische regulatie	346
Hoofdstuk 19. Voorbeelden van sessieplannen voor verschillende soorten cliënten	355
Hoofdstuk 20. Invoegen van de reflectieve dialoog in Theraplay	359
Hoofdstuk 21. Wat gaat er schuil onder de defensieve verklaring van een ouder?	364
Hoofdstuk 22. Richtlijnen voor de intake	372
Hoofdstuk 23. Overzicht van Theraplay®-activiteiten	375
Structuur	376
<i>Bal(lon) rollen op een deken</i>	377
<i>Bellenblaas</i>	377
<i>Broodje met kussens</i>	377
<i>Driebeënige wandeling</i>	377
<i>Een aardappel, twee aardappels...</i>	377
<i>Eén, twee, drie, hopla</i>	377
<i>Iets toevoegen</i>	377
<i>Handen stapelen</i>	378
<i>Handen stapelen met variaties</i>	378
<i>Hete aardappel-koude aardappel</i>	378
<i>Hoeveel grote stappen?</i>	378
<i>Hoofd, schouders, knie en teen</i>	378
<i>Klap eens in je handjes</i>	378
<i>(In) Klei knijpen of afdrukken maken</i>	379
<i>Knuffel op het hoofd (pittenzakje laten vallen)</i>	379

<i>Meten</i>	379
<i>Mummy (van toiletpapier)</i>	379
<i>Neus-tong-keel</i>	379
<i>Olympische stappen</i>	380
<i>Omtrek maken van handen, voeten of lichamen</i>	380
<i>Oogsignalen</i>	380
<i>Pindakaas en hagelslag</i>	380
<i>Pittenzakje laten vallen</i>	380
<i>Raad de stappen</i>	380
<i>Rood licht, groen licht</i>	380
<i>Spiegelen</i>	380
<i>Spring in mijn armen</i>	381
<i>Spring over de rivier</i>	381
<i>Stap in mijn cirkel</i>	381
<i>Stokjes oprapen</i>	381
<i>Tel de kneepjes</i>	381
<i>Ter land, ter zee en in de lucht</i>	381
<i>Wasmachine</i>	382
<i>Wattenbolletjes overblazen</i>	382
<i>Wattenbolletjes-wedstrijd</i>	382
<i>Wattenbolletjes-hockey</i>	382
<i>Wiebel met je lichaam</i>	383
<i>Zwevende armen</i>	383
Activiteiten voor meer dan drie deelnemers:	383
<i>Dekentunnel</i>	383
<i>Grappige manieren om door de kamer te bewegen</i>	383
<i>Hetzelfde / Anders</i>	383
<i>Hokey Pokey</i>	384
<i>Jan Huygen in de ton</i>	384
<i>Moeder, mag ik?</i>	384
<i>Motorboot</i>	384
<i>Simon zegt</i>	384
<i>Volg de leider</i>	384
<i>Zoom-Erk-Splash</i>	384

Betrokkenheid	385
<i>Afscheidsliedje</i>	385
<i>Blaas me omver</i>	385
<i>Check-up (vast onderdeel bij het begin van de speelsessie)</i>	385
<i>Dit zijn mijn wangetjes</i>	385
<i>Duw me om, land op mijn knieën (vliegtuigje spelen)</i>	385
<i>Duw me om, trek me weer omhoog</i>	385
<i>Een berg bellen</i>	386
<i>Een veer blazen uit een rietje</i>	386
<i>Folie-afdruk maken</i>	386
<i>Hallo, tot ziens</i>	386
<i>Handklapspelletjes</i>	386
<i>Hartslagritme</i>	386
<i>Kiekeboe</i>	386
<i>La la magneetjes</i>	387
<i>Mamma/pappa gaat naar de markt en neemt mee</i>	387
<i>Paardje rijden op je rug</i>	387
<i>Piepneus</i>	387
<i>Pijlen van wattenstaafjes</i>	387
<i>Pingpong-blaas</i>	387
<i>Plakneus</i>	388
<i>Popcorn-tenen</i>	388
<i>Roei roei roei je boot of Schuitje varen</i>	388
<i>Scheerschuim schrijven</i>	388
<i>Schilder een raam</i>	388
<i>Schuitje varen</i>	388
<i>Speciale handdruk</i>	389
<i>Stickers matchen</i>	389
<i>Stippen</i>	389
<i>Vingers en knokkels tellen</i>	389
<i>Vliegtuigje spelen</i>	389
<i>Wangen laten ploffen</i>	389
<i>Wiebelende tenen</i>	389
<i>Zip-zap</i>	389

<i>Zo gaat een damespaard</i>	389
Activiteiten voor meer dan drie deelnemers:	390
<i>Bal(lon) rollen op de deken</i>	390
<i>Briefjes verstoppen op het kind (voor de ouder)</i>	390
<i>Grappige gezichten trekken</i>	390
<i>Magnetisch</i>	390
<i>Pittenzakjes matchen</i>	390
<i>Telkens eentje meer</i>	390
<i>Verstoppen en zoeken van briefjes, watjes, eten of andere voorwerpen</i> <i>(op het kind voor de ouders)</i>	391
<i>Verstoppertje</i>	391
<i>Watjes verstoppen</i>	391
<i>Wiens tenen heb ik aangeraakt?</i>	391
Verzorging	392
<i>Alternatieven voor voeden</i>	392
<i>Armkusjes meten</i>	392
<i>Boodschappen tekenen op de rug</i>	392
<i>Burrito/sushirol</i>	392
<i>Dekenschommel</i>	392
<i>Donut- of pretzel-uitdaging</i>	392
<i>Drijven op een vlot</i>	393
<i>Fort (of hut) bouwen</i>	393
<i>Glibber-de-glibber-de-glip</i>	393
<i>Hut bouwen</i>	393
<i>Inwrijven of poederen</i>	393
<i>Knuffel meten met crêpepapier</i>	393
<i>Liefdesmarkering</i>	393
<i>Lotion- of poederafdrukken</i>	394
<i>Lotionstippen</i>	394
<i>Manicure of pedicure</i>	394
<i>Meetspelletjes</i>	394
<i>Met wattenstaafje aanraken en raden</i>	394
<i>Pizza, taco's, hotdogs of koekjesdeeg bereiden</i>	394
<i>Poederpalm</i>	395

<i>Poederspoor</i>	395
<i>Postbode</i>	395
<i>Rups meten</i>	395
<i>Rustgevende aanraking met een wattenbolletje</i>	395
<i>Schminken</i>	395
<i>Slaapliedje</i>	395
<i>Spaghetti-plank</i>	395
<i>Sterrenliedje</i>	396
<i>Tante in Marokko</i>	396
<i>Tekenen op de rug</i>	396
<i>Tijdelijke tatoeages</i>	396
<i>Veren versieren</i>	396
<i>Verfafdrukken</i>	396
<i>Versier het kind</i>	396
<i>Verstoppertje met handen</i>	396
<i>Voeden</i>	397
<i>Voeden met een knuffel</i>	397
<i>Vormen tekenen op de rug</i>	397
<i>Wassen kind</i>	397
<i>Watje-veertje raden</i>	397
<i>Zorgen voor pijntjes / zere plekjes</i>	397
Activiteiten voor meer dan drie deelnemers:	398
<i>Kneepje of aanraking</i>	398
<i>Schminken</i>	398
<i>Schoenen-sokken-kusjesrace</i>	398
<i>Speciale kussen</i>	398
<i>Uitwaaiëren</i>	398
<i>Weerbericht</i>	398
Uitdaging	399
<i>Armpje drukken</i>	399
<i>Balanceren op kussens, eraf springen (kussen springen)</i>	399
<i>Balanceren op het lichaam</i>	399
<i>Balans met ballonnen</i>	399
<i>Ballontennis</i>	399

<i>Bubbeltennis</i>	400
<i>Coöperatieve wattenbolletjesrace</i>	400
<i>Duimworstelen of armpje drukken</i>	400
<i>Hoeveel kun je balanceren?</i>	400
<i>Karate hakken</i>	400
<i>Krantenpunch, mand werpen</i>	400
<i>Kruiprace</i>	400
<i>Kruiwagen</i>	401
<i>Kussen duwen</i>	401
<i>Kussen springen</i>	401
<i>Meten</i>	401
<i>Papieren voetbaltrap</i>	401
<i>Partner-pull-up</i>	401
<i>Pingpong stuiteren</i>	401
<i>Pittenzak schoppen</i>	401
<i>Sok grijpen</i>	402
<i>Tovertocht</i>	402
<i>Vang de zakdoek</i>	402
<i>Veren blazen</i>	402
<i>Wattenbolletjes of andere kleine voorwerpen oppakken met je tenen</i>	402
<i>Wattenbolletje opgooien</i>	402
<i>Wedstrijd pitten uitspugen</i>	402
<i>Zeehondvolleybal</i>	402
Activiteiten voor meer dan drie deelnemers:	403
<i>Ballon in de lucht houden</i>	403
<i>Coöperatief dragen</i>	403
<i>Coöperatieve race</i>	403
<i>Klitten</i>	403
<i>Schoenen- en sokkenrace</i>	403
<i>Touwtrekken</i>	403
<i>Tunnels</i>	403
<i>Wattenbolletjes, marshmallow- of krantenpropjesgevecht</i>	404
<i>Wattenbolletjes of pingpongbal blazen</i>	404
<i>Wiebelen van de een naar de ander</i>	404

Begrippen	405
Auteurs	415
Bronnen	416
Dankwoord	420
Aanbevelingen	421

WOORD VOORAF

Een boodschap van Phyllis Booth aan iedereen die heeft kennisgemaakt met Theraplay¹ en dit boek heeft gekozen bij wijze van ondersteuning om Theraplay® in de praktijk te brengen.

Ik wil je graag vertellen hoe Theraplay is ontstaan. Je maakt kennis met Theraplay in een ontwikkelingsstadium waarin het zich heeft bewezen als een succesvol, op wetenschappelijk bewijs gebaseerd interventiemodel ter ondersteuning van gezinnen en hun kinderen met een breed scala aan problemen – van milde gedragsproblemen en ongelukkig-zijn tot moeilijk, raadselachtig gedrag voortkomend uit ernstige ontwikkelingstrauma's. Theraplay wordt ook succesvol ingezet bij mensen met een ernstige ontwikkelingsstoornis. Het is met succes gebruikt voor personen van alle leeftijden; van heel jong tot heel oud. Vivien, Dafna en ik vonden het een goed idee dat jullie mijn verhaal over het begin van Theraplay zouden lezen, zodat jullie de rijkdom van de aanpak begrijpen en hoe het is uitgegroeid tot wat het nu is.

Theraplay is ontstaan binnen een lange samenwerking tussen Ann Jernberg en mij. Ann had de moed om een nieuwe en innovatieve aanpak uit te proberen om de kinderen te helpen waarmee ze werkte. Net na de lancering van Theraplay sloot ik me bij haar aan om te begrijpen en uit te leggen waarom deze natuurlijke, speelse aanpak zo goed werkte.

Terug naar het begin. Ann en ik ontmoetten elkaar in 1949 op de kleuterschool van de Universiteit van Chicago. Ik was een nieuwbakken 'hoofdonderwijzer' en Ann Marschak was mijn assistent-onderwijzeres. We waren allebei begin twintig. In 1950 verlieten mijn man en ik Chicago om aan de faculteit van een *liberal arts college* in Indiana te gaan werken, waar hij Engels doceerde en ik hoofdonderwij-

1 Een geregistreerd merk van The Theraplay Institute, 1840 Oak Avenue, Suite 320, Evanston, Illinois 60201.

zere was bij de geïntegreerde kleuterschool op de campus. Na verloop van tijd adviseerde ik ouders hoe ze met hun kinderen konden omgaan. Ik realiseerde me al snel dat ik meer training nodig had om dat goed te kunnen doen, dus ik maakte plannen om terug te gaan naar de universiteit. In 1962 keerde ik met mijn gezin, waaronder onze drie kinderen, terug naar de Universiteit van Chicago om klinische psychologie te gaan studeren. Ann bleef in Chicago, voltooide haar doctoraat in de klinische psychologie, trouwde met Pete Jernberg en kreeg twee dochtertjes. In 1967 werd Ann benoemd tot hoofd van de psychologische dienst voor het Headstart-programma² van Chicago. Toen ze hoorde dat ik terug was in Chicago, belde ze me op om te vragen of ik me bij haar team van psychologisch adviseurs wilde aansluiten. Ons plan was om klassen te bezoeken, de kinderen te observeren en te overleggen met de leraren om kinderen te traceren die psychologische hulp behoeven. Tijdens die eerste zomer vonden we meer dan tweehonderd kinderen die hulp nodig hadden. De tweede stap van het plan was om de kinderen door te verwijzen naar de juiste sociale instanties, publiek en privaat, voor behandeling. Maar we werden geconfronteerd met een groot probleem: in heel Chicago waren geen instanties bereid om zoveel kleuters te behandelen.

Niet tevreden met het feit dat we de behoefte hadden vastgesteld en we er vervolgens niets aan konden doen, kwam Ann met het innovatieve idee om montere, betrokken mensen te werven en te trainen om naar de scholen te gaan en individueel te werken met ieder kind dat hulp nodig had. Ann had als psycholoog in het Michael Reese Hospital in Chicago gewerkt en had nog steeds contact met veel van de medewerkers daar. Een van hen, dr. Viola Brody, vertelde Ann over een jonge vrouw, Ernestine Thomas, die was aangenomen voor administratief werk in het Dysfunctioning Child Center, een polikliniek in het Michael Reese ziekenhuis. Ernestine was zo goed in het helpen van kinderen dat ze werd aangemoedigd om therapeutisch met hen te gaan werken. Ze ging op een ontspannen, speelse en respectvolle manier met de kinderen om, waardoor ze uit hun angstige schulp kropen en tot leven kwamen.

Viola Brody's onconventionele manier van werken beïnvloedde ook Anns benadering van de behandeling. Vi, een voormalige muziklerares en tegenwoordig een

2 Het Headstart-programma was destijds een (voor)schools programma voor kinderen met een ontwikkelingsachterstand en/of opgroeiend in achterstandswijken en/of in problematische gezinssituaties.

getraind kindertherapeute, hield de kinderen vast en wiegde en zong voor hen tot ze tot rust kwamen. Ann geloofde dat we aan de behoeften van de Head Start-kinderen konden voldoen door een soortgelijk direct, interactief model te hanteren, dat zo duidelijk gebaseerd was op wat ouders op een natuurlijke en gemakkelijke manier met hun eigen kinderen doen. Ann nam Ernestine Thomas aan als de eerste Head Start-therapeut. Al snel stelde ze andere niet-professionele therapeuten aan, waaronder enige Head Start-ouders.

Om de doeltreffendheid van deze speelse, persoonlijke, op relaties gebaseerde aanpak aan de wereld te tonen, maakte Ann in 1969 de bekroonde film *Here I am*. Drie jaar later kon ze een vervolgdeel eraan toevoegen. Ze traceerde twee van de kinderen en filmde hen terwijl ze op een levendige, coöperatieve manier met hun leeftijdsgenootjes interacteerden. De veranderingen die de leerkrachten al na twee maanden behandeling hadden waargenomen, hadden in de loop der jaren doorgevoerd.

Naarmate de tijd verstreek en het programma verder vorm kreeg, namen we contact op met iedereen die we kenden – mijn jongste dochter, toen in het laatste jaar van de middelbare school, sloot zich aan bij het team. Mijn man, professor aan de faculteit Engels van de Universiteit van Chicago, werkte met drie kleine jongens bij een nabijgelegen Head Start-locatie. Al snel merkten we dat we verder moesten gaan dan het beperkte aantal mensen dat we kenden, dus plaatsten we een advertentie in de krant van Chicago waarin we mensen vroegen om te solliciteren. Om de meest levenslustige, gevoeligste en best op elkaar ingespeelde mensen te werven, organiseerden we ‘sollicitatiedagen’ in ons kantoor aan Michigan Avenue Head Start. Er kwam een tiental mensen bij elkaar, meestal begin twintig. We vroegen hun een rollenspel te doen met een kind dat ze wilden leren kennen en wilden helpen. We namen degenen aan die een gemakkelijke, speelse manier van doen hadden en de meeste gevoeligheid en creativiteit toonden.

We vroegen hun om een-op-een te werken met ieder kind dat aan hen werd toegewezen en om op een natuurlijke, spontane manier op de kinderen te reageren, oogcontact te maken, te spelen zonder rekvisieten of speelgoed, gewoon door het kind uit te nodigen om mee te doen aan vrolijk, interactief spel en door het kind te kalmeren en te troosten indien nodig. We rekenden op de natuurlijke, instinctieve vaardigheden van de nieuwe medewerkers om de kinderen erbij te betrekken en een betere ervaring voor hen te creëren.

Ze spraken twee of drie keer per week met ieder kind af en namen ze mee uit het klaslokaal naar een rustige plek in het schoolgebouw. Ik was vaak met een kind aan het werk in de ruimte onder een trap of in de hal van het schoolgebouw. Af en toe was er een leeg klaslokaal dat ik kon gebruiken. In die tijd hadden we geen kussens en dekens, maar brachten we zitzakken of andere kleine voorwerpen uit de klas mee. Meestal improviseerden we activiteiten waarvoor helemaal geen materiaal nodig was.

We ontmoetten elkaar bij de wekelijkse supervisiesessies met Ann en Ernestine als onze begeleiders. We praatten over onze ervaringen. We deden rollenspellen over interacties die moeilijk waren geweest en probeerden betere manieren te vinden om ermee om te gaan. Hoewel ik als kleuteronderwijzer veel ervaring had met kinderen, had ik deze gelegenheden om over mijn werk te praten en het te verfijnen net zo hard nodig als de nieuwe krachten. Op een dag kwam ik zodanig vast te zitten in het idee 'de volwassene neemt de leiding', dat het eindigde in gedoe met mijn rollenspelpartner over wie haar sokken zou uittrekken – een scenario dat zich die week had afgespeeld in een van mijn Head Start-sessies. Ernestine, in haar supervisorrol, kwam langs en verlegde de strijd behendig: 'Laten we eens kijken wie de sok van de ander het snelst kan uittrekken.' De stemming sloeg meteen om: de sokken gingen uit en we gingen verder met een andere speelse activiteit.

We merkten vaak dat we, met de kinderen spelend, ideeën verzamelden voor spelletjes en activiteiten verbonden aan onze eigen jeugdervaringen. Of we bedachten samen nieuwe activiteiten om de kinderen erbij te betrekken en te vermaken, én ze te kalmeren en te troosten. Soms kwamen nieuwe activiteiten voort uit onze interactie met de kinderen waarmee we werkten. Het spel 'Knuffel of pittenzak op het hoofd' bijvoorbeeld, dat een vast onderdeel is geworden in ons activiteitenrepertoire, is voortgekomen uit mijn poging om contact te maken met een jongetje dat verwoed probeerde om alle interactie te vermijden met iedereen in de klas en zeker met mij, een vreemdeling van buitenaf. Ik kroop onder tafels en om stoelen heen in een poging bij hem in de buurt te komen, terwijl hij wegvluchtte op mijn toenadering. Uiteindelijk naderde ik hem genoeg om een pittenzakje op zijn hoofd te leggen. Zoals verwacht, dook hij weg, en ik ving de zak op. Ik glimlachte en legde hem terug op zijn hoofd. Hij bukte weer, maar deze keer keek hij op, een beetje geïnteresseerd. Toen ik hem op mijn hoofd legde, keek hij op om te zien hoe hij in mijn handen viel. Al snel deed hij mee met het spel en vingen we om de beurt

het pittenzakje op. Deze geïmproviseerde activiteit was het begin van een aantal maanden spel dat eindigde op het eindejaarsfeest waar hij vrijwillig opstond en meedeed aan een ballonnenrace voor de hele klas inclusief zijn trotse vader.

Als onderdeel van onze wekelijkse begeleidingssessies hielpen we elkaar om na te denken over onze eigen emotionele reacties en die van de kinderen, zodat we beter konden inspelen op de behoeften van ieder kind. Dit begrip was nodig om hun een nieuwe en verleidelijke ervaring te bieden; voor hen geruststellend en nuttig. We ontwikkelden een team met gevoelige, goed op elkaar afgestemde en montere mensen die een verschil begonnen te maken in het leven van de Head Start-kinderen met wie ze werkten.

Al snel zagen de leerkrachten veranderingen bij de kinderen met wie we werkten. Verdrietige, teruggetrokken, bange kinderen werden levendiger en gingen meer naar buiten; boze, opstandige, agressieve kinderen kalmeerden en waren in staat om op een vriendelijke, coöperatieve manier met anderen om te gaan. We hielden gemiddeld vijftien sessies per kind; een relatief snelle verandering voor kinderen die zo moeilijk bereikbaar of zo oncontroleerbaar leken.

Maar ik ben een beetje vooruitgelopen bij het vertellen van mijn verhaal. Ik was niet echt in Chicago in 1969-1970 toen het programma werd gelanceerd en het eerste deel van de film werd gemaakt. Ik studeerde in Londen aan het Tavistock Centre waar ik kennismakte met de gehechtheidstheorie door wekelijkse lezingen van John Bowlby, wiens eerste boek, *Attachment and loss*, in 1969 werd gepubliceerd. Elke week presenteerden James en Joyce Robertson hun films, die de verwoestende effecten van verlies op jonge kinderen documenteerden. En ik woonde casusbesprekingen bij met Donald Winnicott, wiens werk een prachtige herinnering vormt aan de helende kracht van relaties en het belang van spel.

Toen ik terugkeerde naar Chicago, toonde Ann me de film *Here I am* en de pas gerenoveerde kantoorruimte die ontworpen was voor Theraplay-sessies. Het omvatte twee observatieruimtes en apparatuur om sessies te filmen. Ik was enthousiast, en werd al snel meegesleurd in de Theraplay-aanpak. Dit was de ruimte waar we onze supervisiesessies hielden voor geestelijke gezondheidszorgwerkers van Head Start, waar we onze eerste Theraplay-cursussen gaven en een privékliniek runden voor gezinnen die hulp zochten voor hun kinderen. De kamer was ingericht met prachtige, grote kussens, met zachte matten op de vloer en verder bar weinig.

Hoewel we niet veel Head Start-ouders konden betrekken bij onze sessies met hun kinderen, namen we ouders altijd op in ons werk in de kliniek. Ann zat bij hen in een van de observatieruimtes³ en hielp hen te begrijpen wat er met hun kind gebeurde terwijl Chuck West en ik, of later een van de andere Theraplay-therapeuten, met een van hen bezig waren. De ouders voegden zich bij ons in de Theraplay-ruimte wanneer we hen erbij riepen.

Na mijn kennismaking met de gehechtheidstheorie van Bowlby en het werk van Donald Winnicott, paste ik wat ik geleerd had toe binnen ons werk met de kinderen van Head Start. Ik herinner me dat ik tegen Ann zei: 'We zorgen voor Winnicotts *holding environment*', waarmee ik bedoelde dat we de veilige, ondersteunende en aantrekkelijke relatie creëerden die de kinderen nodig hadden. We veranderden het 'innerlijke werkmodel' van de kinderen (een concept van Bowlby), hun kijk op zichzelf en de wereld, van negatief naar positief. Ons team van geestelijke gezondheidszorgwerkers creëerde een nieuwe, positievere ervaring voor ieder kind. Ieder kind leerde te worden gewaardeerd, competent en prachtig in de ogen van de geestelijke gezondheidszorgprofessional, de leerkrachten en de ouders. Ze konden erop rekenen dat mensen vriendelijk, behulpzaam en warm waren. De wereld was niet langer een beangstigende, bedreigende plek. Onze inspanningen om de positieve interacties van ouders met hun baby's te kopiëren, wierpen vruchten af. Enkele jaren later vond ik Bowlby's uitspraak, die onze klinische toepassing van de gehechtheidstheorie ondersteunt. Hij zegt: 'Het interactiepatroon van de moeder van een veilig kind biedt een uitstekend model voor het patroon van therapeutische interventie...' (Bowlby, 1988, p. 126).

In de ruim vijftig jaar dat we werken met de Head Start-kinderen, is er een stroom van onderzoek gedaan, gestimuleerd door de gehechtheidstheorie. Aanvankelijk was de aandacht gericht op aspecten van de ouder-kind-relatie: Welke vormen van interactie leiden tot veilige gehechtheid? Wat maakt het voor ouders mogelijk om op een goede manier te reageren? De interactie tussen ouders en baby's is onder de loep genomen om de nuances van de interactieve 'dans' te zien. Hierbij ligt er een sterke nadruk op het belang van co-regulatie tussen een ouder en een jonge baby die leidt tot de geleidelijke ontwikkeling van zelfregulatie. Meer recent heeft de

3 Met een *one-way screen*.

neurowetenschap het mogelijk gemaakt het krachtige effect te begrijpen dat deze vroege interacties hebben op de zich ontwikkelende hersenen van het kind.

Veel van dit onderzoek bevestigt ons gevoel dat we op het juiste spoor zaten toen we het gezonde ouder-kind-model gebruikten voor ons therapeutische werk. Het heeft ons ook nieuwe inzichten gegeven in hoe we de reacties van kinderen en ouders kunnen begrijpen en hoe we ons werk kunnen verfijnen.

Nu ik mijn verhaal over Theraplay heb verteld, wil ik het hebben over dit boek en hoe je het kunt inzetten. Jouw interesse om Theraplay toe te voegen aan je vaardigheden bij het werken met kinderen, laat zien dat je openstaat voor nieuwe manieren om de best mogelijke ervaring te bieden aan de kinderen die bij je komen voor hulp. Jullie zijn de volgende generatie jonge mensen – jullie zijn allemaal jong vanuit mijn perspectief – die klaar zijn om de afgestemde, gevoelige, boeiende en kalmerende ervaringen te bieden die onze kinderen nodig hebben om hele en gelukkige mensen te worden.

Jullie hebben een Theraplay-basistraining gevolgd en de beslissing genomen om deze training in de praktijk te brengen. We kunnen je niet de wekelijkse, persoonlijke supervisiesessies bieden die we tot onze grote vreugde wel konden geven in het oude Theraplay-kantoor in Chicago. Maar Vivien en Dafna hebben dit boek geschreven om je een gedetailleerde begeleiding te geven die je zal helpen om aan de slag te gaan. Het deelt de wijsheid en ervaring van de talloze therapeuten over de hele wereld die Theraplay hebben ingezet om kinderen en gezinnen te helpen.

We hopen ook dat je manieren zult vinden om samen te komen met anderen in onze Theraplay-gemeenschap om ideeën uit te wisselen en van elkaar te leren. Als Theraplay goed bij je past, raden we je sterk aan om deel te nemen aan het praktijkprogramma om de supervisie te krijgen die je zal helpen om een gecertificeerd Theraplay-practitioner te worden.

Phyllis Booth

VOORWOORD BIJ DE VERTALING

Ik voel het als een eer dat ik heb mogen meewerken aan de vertaling van dit fantastische boek. Het is een praktisch naslagwerk voor iedereen die Theraplay® of elementen ervan in de praktijk wil toepassen. Dit boek is dan ook als verplichte literatuur opgenomen in onze Nederlandse Theraplay-opleidingen.

Ik heb het voorrecht gehad te mogen trainen met Phyllis Booth, mede-oprichter van The Theraplay Institute, en heb haar regelmatig ontmoet bij jaarlijkse internationale trainers-meetings.

Ik ben bevriend geraakt met de schrijvers van dit praktische boek, Dafna Lender en Vivien Norris. We treffen elkaar met enige regelmaat online en af en toe ook in levenden lijve. Ik hoor hun stem in mijn hoofd als ik de Engelse versie lees, ik ken hun visie en heb enorme waardering voor de manier waarop zij hun kennis en ervaring delen in dit boek.

Ik wens de lezers van deze Nederlandse versie veel leesplezier toe!

Bettie Sleeuw, kinder- en jeugdpsycholoog NIP en gecertificeerd Theraplay-therapeut